

Mgr. et Mgr. Katarína Balleková, PhD.
vedecká pracovníčka dialektologického oddelenia

Kontakt: Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV, v. v. i.
Panská 26
811 01 Bratislava 1

Miestnosť č. 17, dialektologické oddelenie
e-mail: katarina.ballekova@juls.savba.sk

Narodila sa 5. 10. 1970 v Žiline. V r. 1989 ukončila gymnázium v Žiline. V r. 1989 – 1994 študovala na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave (štúdium odboru učiteľstvo všeobecnovzdelávacích predmetov: slovenský jazyk – nemecký jazyk). 1994 Mgr. (dipl. práca *Ľudová terminológia kroja v Zliechove*; školiteľ prof. R. Krajčovič). V r. 1992 – 1998 na FFUK v Bratislave externé štúdium (etnológia). 1998 Mgr. (dipl. práca *Dedinská folklórna skupina a jej význam pre uchovávanie tradícií ľudovej kultúry [Na príklade analýzy súčasného stavu spevnosti v obci Zliechov]*; školiteľka doc. Ľ. Droppová). 2009 PhD. (dizertačná práca *Nárečová terminológia spracovania priadnych vlákien v Zliechove a okolí*; školiteľ Dr. M. Majtán). Od r. 1994 pracovníčka Jazykovedného ústavu Ľudovíta Štúra SAV v Bratislave (interná, externá vedecká výchova, odborná pracovníčka, vedecká pracovníčka), od r. 2012 vedúca dialektologického oddelenia JÚLŠ SAV, v predchádzajúcom období členka kolégia riaditeľa ústavu, od r. 2022 členka správnej rady na pracovisku. Je členkou hodnotiacej komisie VEGA (od r. 2016), atestačnej komisie ústavu (od r. 2014), členkou Slovenskej jazykovednej spoločnosti pri SAV, Národopisnej spoločnosti Slovenska pri SAV.

Odborné zameranie

Pracuje v oblasti slovenskej dialektológie, nárečovej lexikológie a lexikografie, výskumu slovenských nárečí v zahraničí, etnolingvistiky, okrajovo v oblasti jazykovej kultúry a poradenstva.

Pravidelne realizuje vedeckovýskumné terénne pobyty v slovenských jazykových enklávach v zahraničí (Maďarsko, Rumunsko každoročne od roku 1995 doteraz) so zvukovým záznamom nárečových prehovorov.

Na pracovisku pôsobí vo vedeckom výskume i ako odborná konzultantka pre laickú i odbornú verejnosť (organizuje exkurzie v oddelení pre všetky typy a stupne škôl v oblasti slovenskej dialektológie, jazykového zemepisu, archívnych fondov, lexikografickej práce, heuristického terénneho výskumu a pod.).

Je spoluautorkou 2. a 3. zväzku *Slovníka slovenských nárečí*, monografie *Rozpamätávanie. Prvá svetová vojna jazykom prastarých otcov a materí*, rediguje pramenné materiály z archívnych fondov, editorsky pripravuje vedecké zborníky (napr. *Jazykovedné štúdie*) i popularizačne zamerané knižky o nárečiach (*Zo studnice rodnej reči*, 1. a 2. zv.).

Členstvo v grantoch a projektoch (spoluriešiteľka):

- * 2022 – 2025 VEGA 2/0114/22 *Slovník slovenských nárečí IV.* (ved. riešiteľ M. Smatana,)
- * od r. 1995 kontinuálne VEGA 2/6070/2001, 2/2046/24, 2/0028/08, 2/0103/11, 2/0105/14, 2/0126/18 *Slovník slovenských nárečí* (ved. riešitelia I. Ripka, M. Smatana)
- * 2012 – 2022 medzinárodná bilaterálna *Dohoda o spolupráci medzi Jazykovedným ústavom Ľ. Štúra Slovenskej akadémie vied a Výskumným ústavom Slovákov v Maďarsku* (ved. riešiteľka I. Valentová)

- * 2017 – 2018 medzinárodný bilaterálny MAD K aktuálnym výskumom slovenských jazykových ostrovov v Maďarsku (*spevnosť, jazyk, inštitúcie*) – (ved. riešiteľka E. Krekovičová, etnologický ústav SAV)
- * 2014 – 2016 VEGA 2/0096/14 *Kultúrne dedičstvo Slovenska: materiálna produkcia, sociálne súvislosti* (ved. riešiteľ J. Zajonc, etnologický ústav SAV)

Publikačná činnosť

Vybrané publikácie

Monografie a slovníky:

Slovník slovenských nářečí. 3. zv. P (poza) – R. Ved. red. A. Ferenčíková. Bratislava: Veda 2021. 816 s. (spoluautori K. Balleková, Ľ. Dvornická, A. Ferenčíková, M. Chochol, G. Múcsková, P. Ráczová, M. Smatana, D. Šimunová)

Slovník slovenských nářečí. 2. zv. L – P (povznášať). Red. I. Ripka – A. Ferenčíková. Bratislava: Veda 2006. 1066 s. (spoluautori K. Balleková, Ľ. Dvornická, I. Felixová, A. Ferenčíková, A. Košková, G. Múcsková, I. Ripka, M. Smatana).

SMATANA, Miloslav – BALLEKOVÁ, Katarína – HLÔŠKOVÁ, Hana – HOLEC, Roman: Rozpamätávanie. Prvá svetová vojna jazykom prastarých otcov a materí. Ed. Miloslav Smatana – Katarína Balleková – Martina Kopecká – Dagmar Šimunová. Bratislava: Veda, vydavateľstvo SAV, 2015. 260 s.

Články:

BALLEKOVÁ, Katarína. Výskum v dialektologickom oddelení JÚLŠ SAV po roku 1993 = Research in the Dialectological Department of the Ľudovít Štúr Institute of Linguistics, the Slovak Academy of Sciences after the Year 1993. In Slovenská reč, 2013, roč. 78, č. 6, s. 382-395. (Scopus).

BALLEKOVÁ, Katarína. Spracovanie pradiarskych a tkáčskych termínov v Slovníku slovenských nářečí. In Súradnice súčasnej slovanskej dialektológie. Jazykovedné štúdie. 28. Ed. Katarína Balleková. Bratislava: Veda, 2010, s. 122 –128.

BALLEKOVÁ, Katarína. Nárečové výskumy na slovenských jazykových ostrovoch v Maďarsku : Minulé a súčasné podmienky a metódy výskumu. In História, súčasný stav a perspektívy dialektologického bádania. Ed. G. Múcsková. Bratislava: Veda, 2009, s. 157-166.

BALLEKOVÁ, Katarína: Zabudnutá modlitba. In: Slovenčina v menšinovom prostredí. Štúdie z II. medzinárodnej vedeckej konferencie Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku (Békešská Čaba 17. – 18. 10. 2007). Zost. A. J. Tóth – A. Uhrinová. Békešská Čaba: Výskumný ústav Slovákov v Maďarsku 2008, s. 242 – 251.

BALLEKOVÁ, Katarína. Z nárečových výskumov Slovákov v Maďarsku. In Slovenčina v menšinovom prostredí : materiály z medzinárodnej vedeckej konferencie Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku. Ed. A. Uhrinová, M. Žiláková. - Békešská Čaba : Výskumný ústav Slovákov v Maďarsku, 2004, s. 53-62.

BALLEKOVÁ, Katarína: Nad svadobnými príhovormi z Malého Kereša (O zlomku rukopisnej pamiatky). In: V službách etnografie/A néprajztudomány szolgálatában. Zborník na počesť sedemdesiatin Ondreja Krupu. Zost. Anna Divičanová – Eva Krekovičová – Alžbeta Uhrinová. Békešská Čaba, VÚSM – ÚEt SAV 2004, s. 447 – 467.

BALLEKOVÁ, Katarína. Ľudová pradiarska a tkáčska terminológia ako základ odbornej terminológie v spisovnom jazyku. In Nárečia a národný jazyk. Materiály z medzinárodnej vedeckej konferencie (Budmerice 24. – 26. septembra 1997). - Bratislava : Veda, 1999, s. 309-314.

Recenzie:

Peev, Kosta: Rečník na makedonskote govori vo jugoistočniet egejski del. I. (1999), II. (2002). In Slavica Slovaca, 2002, roč. 37, č. 2, s. 180-182. ISSN 0037-6787. Recenzia na: Rečník na makedonskote govori vo jugoistočniet egejski I, II / Kosta Peev. - Skopje : Studentski zbor 1999, 2002. (výber z recenzie znovu publikovaný v 3. zväzku slovníka)

Encyklopédia ľudovej kultúry Slovenska. Zv. 1, 2. In Slavica Slovaca, 1997, roč. 32, č. 1, s. 67-69. Recenzia na: Encyklopédia ľudovej kultúry Slovenska. Zv. 1, 2. - Bratislava : Veda 1995.

Redakčná a editorská činnosť:

FERENČÍKOVÁ, Adriana. Poklady pod povrchom slov ukryté : výber z diela. Bratislava : Veda 2019. 480 s. (editori K. Balleková, Ľ. Dvornická, G. Múcsková, M. Smatana)

Jazykovedné štúdie XXXII. Prirodzený vývin jazyka a jazykové kontakty. Bratislava: Veda 2015. 592 s. (editori K. Balleková – G. Múcsková – Ľ. Králik)

Jazykovedné štúdie XXVIII. Súradnice súčasnej slovanskej dialektológie. Bratislava: Veda 2010. 316 s. (editorka)

Zo studnice rodnej reči. 2. Bratislava: Veda 2014. 440 s. (zostavovateľka, spoluzostavovateľ M. Smatana).

Zo studnice rodnej reči. Bratislava: Veda 2005. 332 s. (zostavovateľka, spoluzostavovateľ M. Smatana).

Uhrinová, A.: Používanie materinského jazyka v kruhu békeščabianskej slovenskej inteligencie. (Paralelný maď. názov.) Doktorandské práce o Slovákoch v Maďarsku. Békešská Čaba, Výskumný ústav Slovákov v Maďarsku 2004. 215 s. (jazyková lektorka).

Plavec, Marian: Majstri. Kniha reportáží a rozprávání o výrobcach ľudových hudobných nástrojoch Slovenska. Bratislava, Eurolitera 2003. 440 s. (jazyková lektorka).

Prekladateľská činnosť:

Guardini, R.: Technika a človek. (Listy od Comského jazera. Stroje a človek). Trnava: Dobrá kniha 2001. 112 s. (preklad z nemeckého jazyka)

Lambert, W.: Modlitba a život. (Modlitba v ingaciánskej spiritualite). Trnava: Dobrá kniha 2004. 283 s. (preklad z nemeckého jazyka)

Karl Rahner: Boh sa stal človekom. Vianočné meditácie. Dobrá kniha: Trnava 2000. 54 s. (preklad z nemeckého jazyka)

Prednášky:

Čo odhaľuje slovenčina o sirotách a vdovách? Zo slovnej zásoby rodinných vzťahov.

Konferencia Starostlivosť o osirelé a sociálne odkázané deti v Uhorsku/na Slovensku v období modernizácie. Historický ústav SAV. Bratislava 22. – 23. 5. 2019.

Pomenovania rodinných a príbuzenských vzťahov verzus slovenské priezviská. Medzinárod. konferencia Variantnosť v onymii a dialektch. Masarykova univerzita. Brno (ČR) 17. – 18. 1. 2019

Dedičstvo 1. svetovej vojny v slovnej zásobe slovenčiny. Medzinárodná konferencia Sto rokov od prvého oficiálneho vyhlásenia slovenského jazyka ako vyučovacieho jazyka na Slovensku. Metodicko-pedagogické centrum v Bratislave. Revúca 14. 2. – 15. 2. 2018 https://mpc-edu.sk/sk/zbornik_mpc

- Rôznorodosť slovenských zemepisných dialektov na Slovensku a v jazykových enklávach vo svete.* Polyglot Gathering 2018, Bratislava 31. 5. 2018 (videoprezentácia so slajdmi na kanáli youtube) <https://www.youtube.com/watch?v=w6KjGLr8Ys4>
- Das Wörterbuch der slowakischen Dialekte als Wissensspeicher des kulturellen Erbes / Slovník slovenských nářečí (Dictionary of Slovak dialects) as a scientific source of cultural heritage.* 7. Kongress der Internationalen Gesellschaft für Dialektologie und Geolinguistik (SIDG). Viedeň 23. 7. – 28. 7. 2012. (spoluautor M. Smatana)
- Pavel Rozkoš: Studia Banatica Slovaca.* Nadlak: Vyd. Ivan Krasko 2002. 127 s. Slávnostná prezentácia zborníka dialektologických štúdií v Mestskej knižnici v Bratislave 11. 12. 2002.
- Inspirationen der Atlanten der slowakischen Sprache.* Vedecké kolokvium Identität Regionalität, konanom 10. – 11. 6. 2002 na Filozofickej fakulte UK v Bratislave.
- Ohliadnutie po 50 rokoch za výskumom slovenských nářečí v Maďarsku.* Slávnostné zasadnutie Slovenského výskumného ústavu Zväzu Slovákov v zahraničí v Békešskej Čabe. Békešská Čaba 16. – 17. 11. 2000.